

Reactie PO-Raad op Hoofdljn advies platform Onderwijs2032

Op 1 oktober heeft het platform Onderwijs2032 zijn Hoofdljn advies gepresenteerd. De PO-Raad heeft met grote interesse uitgekeken naar dit advies. Het advies is het resultaat van een intensieve dialoofphase met verschillende personen en organisaties in en om het onderwijs over de opdracht van het onderwijs. Als mede-initiatiefnemer van het traject om te komen tot een toekomstgericht en samenhangend onderwijsaanbod¹, heeft de PO-Raad zijn leden opgeroepen om zich te laten horen in deze dialoofphase. Een belangrijke eerste opbrengst van het traject is alvast dat met elkaar wordt gesproken over de opdracht en inhoud van het onderwijs.

De uitnodiging van het platform om te reageren op het Hoofdljn advies voordat dit zijn definitieve vorm aanneemt, neemt de PO-Raad graag ter harte. Om tot een reactie te komen, heeft de sectororganisatie de afgelopen periode in verschillende bijeenkomsten, vaak ook in de aanwezigheid van platformleden, feedback van schoolbestuurders, schoolleiders en (bestuurlijk) stafmedewerkers uit het primair onderwijs opgehaald over het advies.

De reactie die nu voorligt, gaat eerst in op de kernvraag: Welke toerusting hebben leerlingen nodig om te kunnen functioneren in de toekomst? Hierbij noemt de sector een aantal punten die het advies zouden versterken. Vervolgens geeft de sector een aantal essentiële condities die nodig zijn voor de realisatie van een kwalitatief goed toekomstgericht, samenhangend en doorlopend onderwijsaanbod.

Leerlingen toerusten om te kunnen functioneren in de toekomst

Kinderen laten leren en ontwikkelen. Volgens de PO-Raad is dat dé maatschappelijke opdracht voor het onderwijs. Om kinderen toe te rusten voor de toekomst moet het onderwijs belangrijke kennis, vaardigheden en waarden overdragen, zoals taal, rekenen en burgerschap. Daarnaast moeten scholen een rijke omgeving bieden die aansluit bij de natuurlijke nieuwsgierigheid van kinderen, die hen inspireert en uitdaagt tot ontdekken, tot onderzoeken en tot het oplossen van problemen.² In het onderwijs van de toekomst is naast 'wat wil ik worden' meer aandacht voor 'wie wil ik worden'.

De analyse van de kenmerken van het onderwijs van de toekomst in het advies van het platform sluit grotendeels aan bij de visie van de sector primair onderwijs op hoe kinderen leren en ontwikkelen en wat zij daarbij nodig hebben. De relevantie van het benutten van de digitale wereld in het onderwijs staat daarbij buiten kijf. Het platform geeft aan dat in het onderwijs van de toekomst de drie hoofddoelen van het onderwijs beter in balans moeten worden gebracht. De sector primair onderwijs spreekt liever van de *integratie* van persoonsvorming, sociale ontwikkeling en kwalificatie voor alle aspecten van het leven in het onderwijs van de toekomst.

'Meer van minder' door regie bij de school

Het platform pleit voor een samenhangend onderwijsaanbod dat voorziet in zowel een gemeenschappelijke basis als méér ruimte voor maatwerk en verdieping en verbreding.

¹ Zie afspraak bestuursakkoord PO-Raad en OCW, zomer 2014: 'een verkenning naar herijking van de kerndoelen door onafhankelijke deskundigen, waardoor een toekomstgericht en samenhangend onderwijsaanbod gewaarborgd wordt'

² Uit: "Om de leerling", Strategische beleidsagenda PO-Raad 2014-2018, vastgesteld in de ALV van november 2013

Het platform ziet kansen om die ruimte te creëren door bijvoorbeeld in domeinen te denken bij het aanleren van kennis van de wereld. Kennis dient diepgaand te worden aangeleerd, niet 'van alles een beetje', maar 'meer van minder'. Het principe 'meer van minder' spreekt de sector aan. Schoolleiders en schoolbestuurders zien dit als een belangrijke aanmoediging om zelf keuzes te maken in het onderwijsprogramma. Men is echter kritisch op de daadwerkelijke ruimte die wordt gecreëerd in het onderwijsprogramma. Er lijkt in het advies weinig ruimte over te blijven voor eigen keuzes van de school nu naast (Nederlandse) taal en rekenvaardigheid ook Engelse taalvaardigheid, digitale vaardigheid en maatschappelijke en sociale vaardigheid onderdeel zijn geworden van de gemeenschappelijke basis. In de sector wordt het belang van deze vaardigheden erkend, maar de regie over het feitelijke onderwijsaanbod en de manier waarop scholen invulling geven aan de onderwijsopdracht, moet bij de school blijven liggen.

Het past hierbij beter om aan de voorkant doelen vast te stellen, dan aan de achterkant alles in resultaten vast te willen leggen. De sector stelt voor om op zoek te gaan naar doelen die én richtinggevend zijn én ruimte laten bij de school voor de invulling ervan. Bovendien moet gezocht worden naar integraliteit in doelen in plaats van een opeenstapeling van doelen. Daar waar het nodig is om een doorgaande lijn naar het voortgezet onderwijs te realiseren zoals bij de taal- en rekenvaardigheden, realiseert men zich dat het nodig is om een gemeenschappelijk basisniveau te kunnen vaststellen.

Het belang van de omgeving van de school

Het advies van het platform richt zich op dit moment op de schoolperiode die begint bij vier jaar en gaat over het leren binnen de schoolmuren en binnen de traditionele onderwijstijden. Wanneer kinderen instromen in het primair onderwijs hebben ze echter al een ontwikkeling doorgemaakt: thuis, op een kinderdagverblijf, een voorschool of een peuterspeelzaal. En zodra ze vier zijn geworden, gaat het leren en ontwikkelen ook buiten schooltijd door: in de naschoolse opvang, thuis, in de wijk, in een zorginstelling en in de vrije tijd. In het digitale tijdperk leren kinderen ook nog eens overal en altijd. School is een belangrijke plek om te leren, maar het is niet de enige plek. De basisschool is een schakel in de keten in die totale ontwikkeling van kinderen. Dit roept de vraag op wat onvervreemdbaar de opdracht van de school is en wat met andere partners of opvoedmilieus rondom de school een gedeelde verantwoordelijkheid is. Deze vraag moet nadrukkelijker geadresseerd worden in het advies. Onderstaande punten kunnen het advies hierin versterken:

- Verbreed de focus in het advies naar de voorschoolse periode. In het advies moet meer erkenning zijn voor het grote belang van de voorschoolse periode voor de ontwikkeling van kinderen. Een periode die voor *alle* kinderen van 0 tot 4 jaar van belang is om zich breed te ontwikkelen. Het liefst ziet de PO-Raad dan ook dat er in deze periode een sterke basisvoorziening komt voor alle kinderen van 2,5 tot 4 jaar. In het advies moet het belang van de voorschoolse periode in relatie tot de (vroeg)schoolse periode explicieter aan de orde worden gesteld.
- Heb in het advies meer waardering voor het informele leren. Veel scholen hebben een samenwerking met partners in de buurt, zoals de bibliotheek, toneelclub, lokale ondernemers, de sportclub en de speeltuinvereniging. Het doel van de samenwerking is bijvoorbeeld om uitdagende beweegprogramma's voor kinderen op te zetten of leerlingen kennis te laten maken met de kunst en cultuur in de

buurt. Ook gebruiken sommige scholen het netwerk en de professies van ouders om een rijke leeromgeving te bieden. Voorbeelden waarbij scholen de omgeving benutten om leerlingen betekenisvol te laten leren en leerlingen verbreding en verdieping te bieden. In het advies kan het benutten van de omgeving van school, waar leerlingen informeel en betekenisvol leren, explicieter worden genoemd als mogelijkheid voor scholen om ruimte te creëren in het onderwijsprogramma en invulling te geven aan de onderwijsopdracht.

- Geef in het advies horizontale dialoog en transparantie een plek. Als de school een opdracht heeft in het maatschappelijk en sociaal toerusten van leerlingen en het werken aan persoonsvorming, is het belangrijk dat de school zich over de manier waarop zij dat doet transparant is en de dialoog aangaat met leerlingen, ouders, het voortgezet onderwijs en andere relevante partijen in de omgeving, in plaats van zich uitsluitend te richten op de verantwoording aan de Inspectie van het Onderwijs. Het geeft scholen de ruimte om keuzes te maken in het onderwijsprogramma afgestemd op de context van de school en de behoeften van leerlingen. In het advies moet explicieter het belang van horizontale dialoog en transparantie aan de orde worden gesteld als manier waarop de school kan laten zien hoe zij invulling geeft aan de onderwijsopdracht.

Conditie voor een toekomstgericht, samenhangend en doorlopend onderwijsaanbod

Om uitvoering te kunnen geven aan een kwalitatief goed toekomstgericht, samenhangend en doorlopend onderwijsaanbod zijn een aantal condities essentieel, zoals: een goede digitale infrastructuur met een toekomstbestendig, snelle en betaalbare internetverbinding en een gedifferentieerd lerarenteam dat met elkaar in staat is om vorm te geven aan het onderwijsprogramma afgestemd op en met de omgeving van de school. Dit betekent onder meer dat de lerarenopleiding ook inhoudelijk aansluit bij het advies.

Kritisch kijken naar het stelsel

Een verdergaande samenwerking tussen school en partners in de omgeving van de school, zoals kinderopvangorganisaties, peuterspeelzalen, gemeenten, naschoolse opvang en het voortgezet onderwijs, betekent ook het kritisch onder de loep nemen van het stelsel. Belemmeringen in het stelsel moeten opgelost worden om samenwerking tussen verschillende sectoren beter vorm te kunnen geven. Hierbij kan gedacht worden aan ontschotting in wet- en regelgeving, bekostiging en bestuurlijke rolverdeling. Een gedeelde visie op de onderwijsopdracht door alle betrokkenen in en om de school helpt als een inhoudelijke leidraad voor al het andere beleid dat nodig is om deze onderwijsopdracht te realiseren.

Vervolgproces

Tot slot, als eerste stap in de uitvoering van het advies is een ontwerpproces dat breed wordt gedragen in de sector essentieel. Het primair onderwijs pleit ervoor om diegenen die verantwoordelijk zijn voor het onderwijs: leraren, schoolleiders en schoolbestuurders een prominente plek te geven in dit ontwerpproces. Aan hen de taak om in afstemming met hun omgeving verder vorm te geven aan de invulling van de brede onderwijsopdracht om kinderen te laten leren en ontwikkelen. De PO-Raad speelt graag een stimulerende en ondersteunende rol in dit proces.